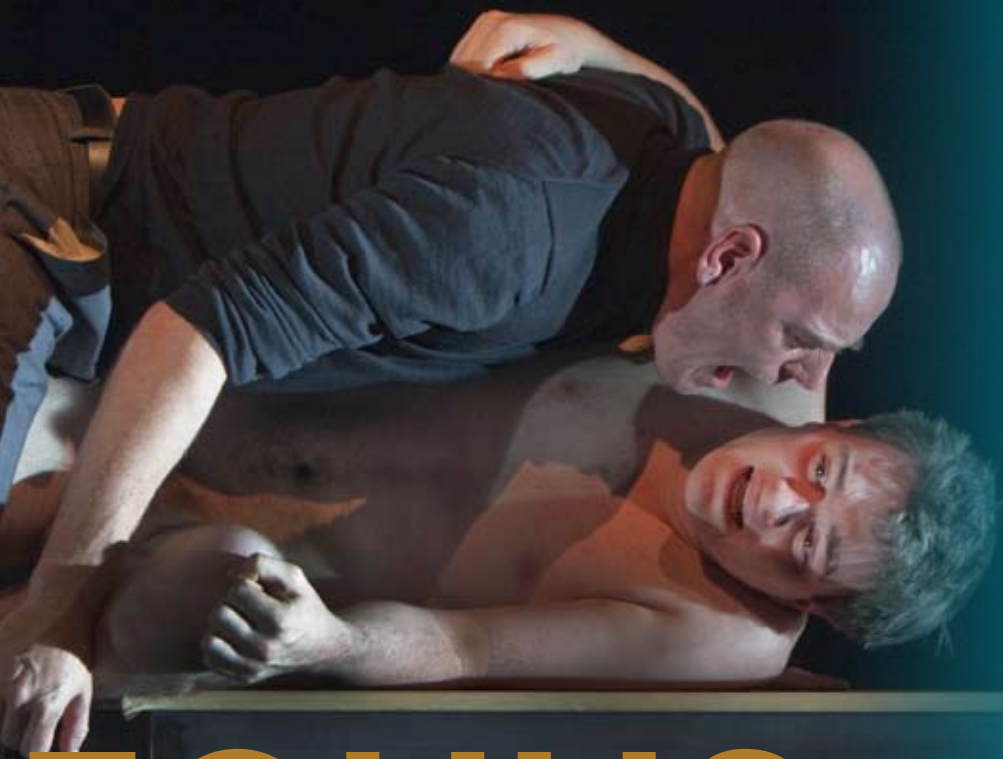

NT het
nationale
toneel

EQUUS

PROGRAMMA

EQUUS

van Peter Shaffer

Première 10.10.2009 in de Koninklijke Schouwburg, Den Haag

Alan Strang **Xander van Vledder**

Martin Dysart, psychiater **Pieter van der Sman**

Frank Strang, vader **Jobst Schnibbe**

Dora Strang, moeder **Antoinette Jelgersma**

Hesther Salomon, kinderrechtster **Nele Van Rompaey**

Jill Mason **Eva Marie de Waal**

Harry Dalton, manegehouder **Ben Ramakers**

Alice, verpleegster **Anne Rats**

Nugget **Ruben Solognier**, Trooper **Maarten van Grootel**,

Shadow **Jerrel Houtsnee**

Regie **Johan Doesburg**

Assistente regie **Marjolein Polman**

Tekst **Peter Shaffer**

Vertaling **Johan Boonen**

Dramaturgie **Costiaan Mesu**

Toneelbeeld **Niek Kortekaas**

Kostuums **Dorien de Jonge**

Licht **Reinier Tweebeeke**

Muziek **Harry de Wit**

Choreografie / video **Betsy Torenbos**

Fotografie **Boy Kortekaas**

Medewerkers Equus

Productieleiding Hans Nass **Hoofd Techniek** Lex Caboort **Hoofd kap-, grime- en kostuum-ateliers** Iris Elströdt **Voorstellingsleider**

Joop Spies **Techniek** Joris Visée, René Frankhuizen, Emiel Rietveld

(stage) **Decoruitvoering** Hans Rompa, Ronald van Rijn, Koos

's Gravendijk, Arjen Schoneveld Paarden vervaardigd door Zephyr,

Hasselt **Kostuumuitvoering** Daan Wieman, Amanda van Marion,

Peter van der Meer **Kap en grime** Frederique Nuhaan **Kleedster**

Kiswati van Keulen, Simone Oosterwal **Scènefotografie** Leo van

Velzen **Educatie** Lejo de Hingh **Communicatie en marketing**

Perkyn Spiekerman **Assistent productie** Mirjam Overdevest

Castingadviezen Kemna Casting, Marc van Bree

Met dank aan 's Gravenhaagsche Stadsrijschool, Lukas Tulkens, Jannes Noorman, geluidsopnames paardenstallen

De 17-jarige Alan Strang lijkt een gewone jongen die gek is op paarden. Maar op een nacht steekt hij – totaal onverwacht – zes paarden de ogen uit. Wat drijft hem tot deze gruwelijke daad? Zijn leven lijkt stabiel, met een zorgeloze jeugd en ogenschijnlijk liefdevolle ouders. De alom gerespecteerde psychiater Martin Dysart besluit de zwijgzame, door nachtmerries geteisterde puber te behandelen. Met veel geduld weet hij het vertrouwen van Alan te winnen. Maar hoe meer hij over Alan te weten komt hoe meer hij ontdekt dat Alan juist datgene heeft wat hij in zijn leven is kwijtgeraakt.

“De waanzinnige wordt in een leegte ondergedompeld, waar hij schipbreuk leidt. Er zijn geen houvasten, niets om aan vast te klampen, met uitzondering van een paar wrakstukken: herinneringen, namen, voorwerpen, die nog een band met de wereld bewaren. Het kan zijn, dat die leegte wordt bevolkt met beelden en stemmen, geesten, vreemde gedaanten en verschijningen. Niemand, die dit niet zelf heeft ervaren kan zich een voorstelling maken van de sublieme en groteske verschijningen, die de werkelijkheid kunnen vervangen, of ernaast kunnen bestaan.”

R.D. LAING

De transcendentale Ervaring In Relatie tot Religie en Psychose, 1964

“Rond de elementaire drijfveren waaraan elk geslachtelijk wezen onherroepelijk onderhevig is, heeft de mens een grenzeloze fantasiewereld opgebouwd, de troebele, gelaagde wereld van de erotiek, die hem meer dan wat ook onderscheidt van de dieren, en hetzelfde heeft hij gedaan met het idee van de dood, al heeft hij aan die fantasiewereld merkwaardig genoeg geen naam gegeven (misschien zou thanatiek een geschikte term zijn): en deze fantasiën, dit obsessieve gedachtenspel, dus niet de feiten zelf, zijn de stuwende kracht, de tomeloze motor achter onze drang om te leven, te weten, onszelf te kwellen.”

JONATHAN LITTELL
uit zijn roman *De Welwillenden*, 2006

Equus: aan weerszijden van het hek

Iemand geschminkt als clown loopt een kinderdagverblijf binnen en begint om zich heen te steken met een mes. Een werkeloze, vermeende skinhead rijdt met zijn wagen zeven mensen dood. Een religieuze fanaticus snijdt een cineast de hals door. De clown, de skinhead, en de fanaticus vertegenwoordigen één van de grote schrikbeelden van de gemeenschap: de onberekenbare – destructieve – waanzin. Om de angst voor het onberekenbare enigszins te bezweren zijn er psychiaters die proberen te verklaren hoe iemand tot zijn misdaad heeft kunnen komen. Vaak tevergeefs. Op zijn best kan de stoornis een kwalificatie krijgen als schizofreen, psychotisch, depressief. Er kunnen misschien medicijnen voorgeschreven worden om te temperen, te verdoven en verdere extremiteiten te voorkomen. Verklaart wat

er precies in het hoofd van de gestoorde omgaat blijft uiteindelijk tasten in het duister. De ‘gekken’ blijven van ons gescheiden door een ondoordringbare muur.

Met zijn in 1973 geschreven toneelstuk *Equus* hakt de Britse auteur Sir Peter Levin Shaffer een brok uit die muur. De zeventienjarige patiënt in het stuk – Alan Strang – begaat een onbegrijpelijke gruweldaad: op een nacht steekt hij zes paarden de ogen uit met een metalen pin. Zes nodeloos verminkte dieren. In en in verdrietige verzorgers. Aan zichzelf twijfelende ouders. Waarom doet zo’n jongen dat? Gaandeweg komen we erachter dat Alan’s misdaad de climax vormt van een afwijkend normaliteitsbesef. We ontdekken dat hij ‘s nachts graag naakt op een paard rijdt. Dat hij denkt dat in het

paard een God huist. Voor deze God voert Alan extatische rituelen uit die een samenraapsel lijken te zijn van elementen uit het Christendom, eeuwenoude mythologie en de ruitersport; alles overgoten met een flinke dosis erotiek. Het toneelstuk ontpopt zich als soul detective waarin langzaam maar zeker de fundamenteën van Alan's abnormale wereldbeeld blootgelegd worden.

“Wat is nu eigenlijk normaal?”

Onze gids op die speurtocht door de ziel is Martin Dysart. Deze psychiater is een doorgewinterd vakman. Licht spottend noemt hij zichzelf de Hogepriester van het Normale: als hij iemand niet kan genezen, kan niemand het. Dysart wordt de taak toevertrouwd Alan's afwijking te analyseren en indien mogelijk te corrigeren. De confrontatie tussen de zelfverklaarde hogepriester van het Normale en de ongewilde apostel van

het Abnormale pakt echter onverwacht uit. Dysart laat om onverklaarbare redenen zijn cynische verdedigingsmechanisme varen en raakt in de ban van zijn patiënt. Sterker nog: de psychiater bespeurt in zichzelf enige jaloezie.

De vraag die zich aan Dysart opdringt: wat is nu eigenlijk normaal? Een vraag die zich formeel gezien redelijk eenvoudig laat beantwoorden. In eerste instantie is het vooral een afspraak tussen een groep mensen. Normaal betekent eigenlijk niets anders dan: volgens de norm. In de kern kunnen we twee soorten normen onderscheiden: geschreven wettelijke normen, die tot doel hebben schade aan mensen of bezit te voorkomen en ongeschreven sociale normen, die ervoor zorgen dat een individu voor de groep begrijpelijk gedrag vertoont en dus geaccepteerd wordt door zijn medemensen.

Deze normen staan vaak op gespannen voet met onze innerlijke driften. Een breed scala aan intrinsieke impulsen wordt erdoor

onderdrukt. Impulsen die soms juist de motor achter het bestaan vormen. Zonder die motor zou de mens een zielloze robot worden – een calculerend wezen zonder gevoel. Er moet daarom altijd een balans gezocht worden tussen het Redelijke en het Onredelijke, het Apollinische en het Dionysische, de Denker en het Beest. Naast het praktische en het rationele heeft een mens nu eenmaal behoefte aan extase. Daarvoor is in de samenleving een groot aantal speelplaatsen beschikbaar: werk, oorlog, sport, porno, religie en kunst zijn de meest in het oog springende voorbeelden. Binnen de hekken van deze ‘normale’ speelplaatsen mag men een zekere mate van extase beleven. Dat wil zeggen: zolang de regels van de speelplaats in acht genomen worden.

Alan stelt die regels juist ter discussie. Hij is te vergelijken met het ongehoorzame kind dat over het hek van de speelplaats springt. Dysart is de schoolmeester die hem terug zou moeten roepen, maar plots merkt

dat hij er liever achteraan wil springen. Als de psychiater zijn patiënt door de omliggende velden ziet draven beseft hij pas hoe beperkt zijn eigen vrije ruimte is. Overdag gevangen in zijn werkkamer. 's Avonds thuis bij de zalmroze open haard, pratend tegen een vrouw met wie hij nauwelijks van gedachten kan wisselen, laat staan de liefde bedrijven. Zijn enige speelplaats: boeken en dia's over Griekse mythologie. Dysart ziet zich gevangen tussen de hekken die hij zelf heeft helpen optrekken.

Dysart lijkt Alan's gruweldaad met de paardenogen steeds meer te vergeten. Hij lijkt te vergeten dat het zijn taak is dit soort afwijkingen te voorkomen. In plaats daarvan raakt hij geobsedeerd door Alan's vermogen zich te onttrekken aan de sociale normen. Door over het hek te springen heeft de jongen zichzelf de absolute vrijheid geschonken. Eenmaal in het open veld legt hij aan niemand anders verantwoording af dan aan zijn eigen God van extase. Alan's tocht over de prairie van vrijheid betekent echter ook eenzaamheid en blootgesteld worden aan de gevaren van een mentale wildernis. Met het risico dat hij steeds verder afdwaalt van de gemeenschap. Een hek sluit altijd in en uit. Afhankelijk van de kant waar iemand staat is hij opgesloten of buitengesloten. Alan en Dysart bevinden zich elk aan een andere kant. Over het hek heen kijken ze elkaar in de ogen. De één wanhopig verlangend naar de bescherming van de speelplaats, de ander smachtend naar de vrijheid van het open veld.

COSTIAAN MESU

Equus wordt gespeeld in:

6 t/m 10.10 Den Haag | 16.10 Haarlem | 20.10 Drachten | 23 & 24.10 Den Haag | 26 t/m 28.10 Amsterdam | 29.10 Apeldoorn | 31.10 Utrecht | 5.11 Wageningen | 12.11 Arnhem | 13.11 Groningen | 14.11 Emmen | 20.11 Amstelveen | 21.11 Leiden | 23 t/m 26.11 Den Haag | 27.11 Eindhoven | 30.11 Den Bosch | 3.12 Hoorn | 10.12 Laren | 11.12 Delft | 12 t/m 15.12 Den Haag | 17.12 IJmuiden | 26 t/m 28.12 Den Haag

Reageren op de voorstelling?

Wij stellen uw mening zeer op prijs. Plaats uw reactie op www.nationalettoneel.nl

AANRADERS VOOR DE VOLGENDE KEER

DE KERSENTUIN

Tsjechov

Landelijke tournee november t/m februari

THE NEW ELECTRIC Enda Walsh BALLROOM

Den Haag - december | Amsterdam - januari

Meer info www.nationaletoneel.nl

NT EDUCATIE

Rondom Equus organiseert NT Educatie in het gehele land Theaterlesprojecten, gericht op leerlingen en docenten uit de bovenbouw VO en studenten. Kijk voor informatie over alle educatieve activiteiten op www.nationaletoneel.nl/educatie

NT XTRA

NT Xtra organiseert prikkelende debatten, leest opwindende theaterteksten of poëzie. Met gasten uit de politiek, wetenschap en cultuur. Voor data kijk op www.nationaletoneel.nl.

Het Nationale Toneel is één van de grote repertoiregezelschappen in Nederland en wordt gesubsidieerd door de Gemeente Den Haag en het Ministerie van OC&W. Het Nationale Toneel is in het hele land in bijna alle schouwburgen te zien.

Colofon

Uitgave Nationale Toneel oktober 2009

Ontwerp hollandse meesters

Druk Ando Den Haag

het Nationale Toneel

Schouwburgstraat 8

2511 VA Den Haag

070 3181444

info@nationaletoneel.nl

www.nationaletoneel.nl

Het Nationale Toneel wordt ondersteund door:
het Ministerie van OCW en de Gemeente Den Haag

VAN DER POLT

Blijf op de hoogte!

Meld je aan via www.nationaletoneel.nl en ontvang alle nieuwtjes van het Nationale Toneel in jouw inbox.